

СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА

Насоки съгласно член 33а, параграф 3 от Директивата за аудио-визуалните медийни услуги за обхвата на докладите на държавите членки относно мерките за насърчаване и развитие на умения за медийна грамотност

(2023/С 66/02)

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Хората, притежаващи медийна грамотност, са способни да правят информиран избор, да разбират естеството на предлаганите съдържание и услуги и да се възползват от пълния набор от възможности на различните комуникационни технологии. Те са способни да защитават по-добре себе си и своите семейства от вредно или незаконно съдържание. Медийната грамотност може да послужи и като ценен инструмент за борба с разпространението на дезинформация, тъй като дава възможност на потребителите да оценяват критично източника на информация и по този начин да откриват невярно или подвеждащо съдържание, както е посочено в Насоките на Комисията за укрепване на Кодекса за поведение във връзка с дезинформацията ⁽¹⁾. Следователно медийната грамотност дава възможност на хората да участват в по-открит и информиран демократичен дебат.

Решаващото значение на медийната грамотност и необходимостта от нейното укрепване са признати в Плана за действие за европейската демокрация ⁽²⁾ и в Плана за действие за медийния и аудио-визуалния сектор ⁽³⁾. Подобряването на цифровите умения и компетентности, необходими за цифровата трансформация, включително цифровата и медийната грамотност, е един от стратегическите приоритети, заложен в Плана за действие в областта на цифровото образование ⁽⁴⁾.

В съображение 59 от Директива (ЕС) 2018/1808 се признава, че медийната грамотност се отнася до уменията, знанията и разбирането, които позволяват на хората да използват медиите ефективно и безопасно. С цел да се даде възможност на хората да получат достъп до информация и да използват, оценяват критично и създават медийно съдържание по отговорен и безопасен начин те се нуждаят от задълбочени умения, свързани с медийната грамотност.

Медийната грамотност следва да не се ограничава до изучаване на инструменти и технологии, а да има за цел хората да придобият уменията за критично мислене, необходими, за да се направи преценка, да се анализират сложни ситуации и да се разпознава разликата между мнение и факт. Поради това е необходимо освен доставчиците на медийни услуги и доставчиците на платформи за споделяне на видеоклипове държавите членки също, като си сътрудничат с всички заинтересовани страни, да насърчават развитието на медийната грамотност във всички части на обществото, на гражданите от всички възрасти и по отношение на всички видове медии. Напредъкът в това отношение следва да се следи внимателно.

В ДАВМУ ⁽⁵⁾ (член 33а, параграф 1) се установяват нови задължения за държавите членки да насърчават и предприемат мерки за развитието на умения за медийна грамотност.

Съгласно член 33а, параграф 2 от ДАВМУ „до 19 декември 2022 г. и на всеки 3 години след това“ държавите членки трябва да докладват на Комисията за изпълнението на това задължение.

Съгласно член 33а, параграф 3 „Комисията, след като се консултира с контактния комитет, приема насоки относно обхвата на тези доклади“.

В контекста на защитата на потребителите от незаконно и вредно съдържание в член 28б от ДАВМУ също така се установяват задължения по отношение на медийната грамотност за платформите за споделяне на видеоклипове. Съгласно член 28б, параграф 3, буква й) държавите членки трябва да гарантират, че всички доставчици на платформи за споделяне на видеоклипове под тяхна юрисдикция осигуряват ефективни мерки и инструменти за медийна грамотност и повишават осведомеността на потребителите за тези мерки и инструменти.

Съгласно член 28б, параграф 5 държавите членки трябва да създадат необходимите механизми за оценка на подходящия характер на всички подобни мерки, предприемани от доставчиците на платформи за споделяне на видеоклипове, и да възложат оценката на тези мерки на националните регулаторни органи или служби.

В съответствие със съображение 5 от Директива (ЕС) 2018/1808 услугите на социалните медии следва да бъдат включени в обхвата на тези задължения, ако предоставянето на предавания и генерирани от потребители видеоклипове представлява съществена функционална възможност на съответната услуга. Предоставянето на предавания и генерирани от потребители видеоклипове може да се разглежда като съществена функционална възможност на социална медийна услуга, ако аудио-визуалното съдържание не е просто спомагателно или не представлява малка част от нейните дейности ⁽⁶⁾.

Член 30б, параграф 3, буква б) от ДАВМУ гласи, че групата на европейските регулатори за аудио-визуални медийни услуги (ERGA) „обменя опит и добри практики относно прилагането на регулаторната рамка за аудио-визуалните медийни услуги, включително относно достъпността и медийната грамотност“.

Друг форум за обмен на добри практики в областта на медийната грамотност и за проучване на полезните взаимодействия е Експертната група по медийна грамотност (MLEG) на Комисията ⁽⁷⁾. Експертната група на Комисията за справяне с дезинформацията и насърчаване на цифровата грамотност чрез образование и обучение ⁽⁸⁾ служи и като важна трибуна за обмен на информация относно ефективни европейски инициативи в областта на образованието и обучението.

Настоящият документ има за цел да се предоставят насоки по отношение на обхвата на докладите на държавите членки относно мерките за насърчаване и развитие на умения за медийна грамотност, както е предвидено в член 33а, параграф 3 от ДАВМУ. В допълнение към общите цели, заложи в ДАВМУ, насоките също така са предназначени да помогнат на държавите членки да споделят добрите практики в областта на медийната грамотност. В процеса на приемане на насоките Комисията се консултира с контактния комитет, както се изисква съгласно член 33а, параграф 3 от ДАВМУ.

Насоките нямат задължителен характер. Доколкото в насоките може да се тълкуват разпоредби на ДАВМУ, позицията на Комисията не оказва влияние върху тълкуването на Съда на Европейския съюз.

II. ПЕРИОД НА ДОКЛАДВАНЕ И ЗАСЕГНАТИ УЧАСТНИЦИ НА МЕДИЙНИЯ ПАЗАР

1. Период на докладване

Съгласно член 2 от Директива (ЕС) 2018/1808 държавите членки трябва да транспонират директивата до 19 септември 2020 г. С оглед на това докладите на държавите членки следва първоначално да обхващат периода септември 2020 г.—октомври 2022 г. [\(9\)](#). Следващите доклади следва да обхващат съответните периоди от три години, които приключват през октомври на съответната последна година от периода.

2. Засегнати участници на медийния пазар

В съответствие с член 33а, параграф 1 и член 28б, параграф 3 от ДАВМУ докладите на държавите членки следва да включват поне мерки за медийна грамотност, свързани с аудио-визуалните медийни услуги и платформите за споделяне на видеоклипове, както са определени в ДАВМУ.

III. СТРУКТУРА НА ДОКЛАДИТЕ

1. Общ преглед

Докладите следва да съдържат пет раздела (а.—д.; вж. по-долу). Първите два раздела (а.—б.) следва да съдържат поне посочената по-долу информация. Мерките, посочени в третия, четвъртия и петия раздел (в., г. и д.), се описват, колкото е възможно по-изчерпателно. Държавите членки имат също така възможност да включат всякаква допълнителна информация, която смятат, че е от значение за доклада.

Всеки раздел на докладите следва да съдържа списък и, ако е възможно, кратко описание на мерките, механизмите, дейностите и настъпилите промени. Краткото описание може да включва основните елементи, като например целите, целевите групи и/или демографските характеристики, методите на изпълнение и резултатите, ако има такива. Доколкото е възможно, докладите следва да включват и упоменаване на източниците на информация, като например съответните уебсайтове, дори да са достъпни само на националните езици.

2. Раздели на докладите

а. Правни мерки и/или мерки на политиката

Държавите членки следва да докладват за законодателните мерки и други мерки от правно естество, които са предприели, и, когато е приложимо, за тези, които са планирани за насърчаване и развитие на умения за медийна грамотност. По-специално, те следва да докладват за правните норми, приложими за аудио-визуалните медийни услуги и доставчиците на платформи за споделяне на видеоклипове, както са определени в ДАВМУ, включително, когато тези норми са част от по-обхватни рамки за медийна грамотност, обхващащи например всички медийни услуги и/или всички услуги на информационното общество.

Доколкото е възможно, държавите членки следва да докладват и за по-обхватни мерки на политиката като национални и/или регионални стратегии и планове за действие за насърчаване и развитие на умения за медийна грамотност.

Доколкото приложимите правни норми налагат на доставчиците на аудио-визуални медийни услуги и на платформи за споделяне на видеоклипове задължения за прилагане на мерки за медийна грамотност, държавите членки следва в максимална възможна степен да докладват за тези мерки за доставчиците под тяхна юрисдикция. Що се отнася до платформите за споделяне на видеоклипове, държавите членки следва също така да докладват за своите оценки на подходящия характер на мерките за медийна грамотност, прилагани от доставчиците на платформи за споделяне на видеоклипове под тяхна юрисдикция, като вземат предвид инструментариума за медийна грамотност ⁽¹⁰⁾.

б. Организационни мерки

Държавите членки следва да докладват за съществуващите организационни мерки и механизми, които дават възможност за изпълнението на задълженията във връзка с медийната грамотност съгласно ДАВМУ. По-специално, държавите членки следва да посочат кои органи или служби — според случая на национално, регионално и/или местно равнище — отговарят за насърчаването и развитието на умения за медийна грамотност, както и за контрола върху спазването на евентуалните задължения, наложени на доставчиците на аудио-визуални медийни услуги и на платформи за споделяне на видеоклипове. Те следва също така да посочат какви конкретни задачи са били възложени на тези органи или служби. В този контекст следва да се уточнят всички задачи на независимите медийни регулаторни органи в областта на медийната грамотност.

Доколкото е възможно, в докладите следва да има информация също за структурата(ите) за сътрудничество между заинтересованите страни и за различните заинтересовани страни, които си сътрудничат с органите и службите в държавите членки за целите на дейностите, свързани с медийната грамотност.

в. Публично финансиране и други механизми за финансиране на медийната грамотност

Държавите членки следва да положат максимални усилия, за да опишат обхвата и срока(овете) на публичните финансови ресурси, предназначени за насърчаване и развитие на умения за медийна грамотност. Следва да бъде обхванат поне бюджетът на национално равнище. Освен това в докладите може да се опишат накратко инструментите за финансиране, използвани за финансиране на дейностите, свързани с медийната грамотност, включително и тези, предназначени за привличане на частно финансиране.

г. Дейности за ангажиране и за повишаване на осведомеността, включително учебни програми за медийна грамотност

Държавите членки следва да положат максимални усилия да докладват за всички дейности за ангажиране или за повишаване на осведомеността, които са предприели за насърчаване и развитие на умения за медийна грамотност във всички възрастови групи в рамките на формалното образование и в контекста на ученето през целия живот. Доколкото е възможно и ако е приложимо, държавите членки могат също така да упоменат съответните дейности за ангажиране и повишаване на осведомеността, извършвани от участници на пазара, научни органи или неправителствени организации. Те може да включват седмици на медийната грамотност, както и кампании и дейности за обучение, насочени към определени групи от населението, включително младежи.

В тази връзка държавите членки могат да проучат възможността за създаване на структурирани средства за комуникация с националните центрове на Европейската обсерватория за цифрови медии (EDMO) ⁽¹¹⁾, финансирана от Европейската комисия. Целите на националните центрове на EDMO включват: i) сътрудничество с националните медийни органи за наблюдение на политиките на онлайн платформите и на цифровата медийна екосистема и ii) организиране на дейности, свързани с медийната грамотност ⁽¹²⁾.

Когато е възможно, държавите членки могат да докладват и за включването на мерки за насърчаване и развитие на умения за медийна грамотност в учебните програми на формалното образование на различни равнища (основно, средно, висше или друго равнище на образование и обучение според случая) ⁽¹³⁾ като отделен предмет и/или като част от програма с междупредметни връзки. Могат да бъдат обхванати и специализирани модули за медийна грамотност за учители и обучители, по-специално в рамките на първоначалната подготовка и/или непрекъснатото професионално развитие на учителите, според Препоръката на Европейския парламент и на Съвета от 20 декември 2006 г. относно защитата на малолетните и непълнолетните и на човешкото достойнство, и на правото на отговор по отношение на конкурентоспособността на европейската индустрия за аудио-визуални и онлайн информационни услуги ⁽¹⁴⁾.

В докладите могат да се упоменат съответните ресурси за медийна грамотност, достъпни за обществеността, като например специализирани уебпортали, дори да са налични само на националните езици.

д. Мерки и методи за оценка

Държавите членки, които са въвели или желаят да въведат мерки за оценка на въздействието на регионални или национални медийни инициативи, с които се насърчава медийната грамотност, включително показатели за измерване на резултатите за оценка на въздействието на мерките и методите, свързани с медийната грамотност, се насърчават да изброят и опишат тези мерки и постигнатите резултати в своите доклади ⁽¹⁵⁾.

IV. ПРОЦЕДУРНИ ЗАБЕЛЕЖКИ

Както е предвидено в член 30б, параграф 3, буква б) от ДАВМУ, ERGA трябва да „*обменя опит и добри практики относно прилагането на регулаторната рамка за аудио-визуалните медийни услуги, включително относно достъпността и медийната грамотност*“. С оглед на това изискване Комисията насърчава националните регулаторни органи да продължат да обменят информация и добри практики в областта на медийната грамотност в рамките на ERGA, включително по отношение на прилагането на настоящите насоки.

За да се насърчат осведомеността и обменът на добри практики, докладите на държавите членки ще бъдат публикувани на уебсайта на Комисията.

Докладите ще бъдат полезни и с оглед на целите в областта на цифровите умения, които са част от политическата програма „Цифрово десетилетие“ до 2030 г ⁽¹⁶⁾., като могат да бъдат включени в стратегическите пътни карти за Цифровото десетилетие на държавите членки.

⁽¹⁾ COM(2021) 262 final.

⁽²⁾ Съобщение на Комисията, План за действие за европейската демокрация, COM(2020) 790 final.

⁽³⁾ Съобщение на Комисията, Европейските медии в цифровото десетилетие: План за действие в подкрепа на възстановяването и трансформацията, COM(2020) 784 final.

⁽⁴⁾ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите, План за действие в областта на цифровото образование за 2021—2027 г.: Приспособяване на образованието и обучението към цифровата ера, COM(2020) 624 final.

⁽⁵⁾ За целите на настоящите насоки позоваванията на ДАВМУ следва да се разбират като позовавания на Директива 2010/13/ЕС за координирането на някои разпоредби, установени в закони, подзаконови и административни актове на държавите членки, отнасящи се до предоставянето на аудио-визуални медийни услуги (Директива за аудио-визуалните медийни услуги) ([ОБ L 95, 15.4.2010 г., стр. 1](#)), изменена с Директива (ЕС) 2018/1808 на Европейския парламент и на Съвета от 14 ноември 2018 г. ([ОБ L 303, 28.11.2018 г., стр. 69](#)). Директивата е достъпна тук: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L1808&from=SK>

⁽⁶⁾ Вж. също съобщението на Комисията „Насоки относно практическото прилагане на критерия за основна функционална възможност от определението на „услуга на платформите за споделяне на видеоклипове“ съгласно Директивата за аудио-визуалните медийни услуги“ ([ОБ С 223, 7.7.2020 г., стр. 3](#)).

⁽⁷⁾ MLEG заседава два пъти годишно и предлага интерактивно пространство за дискусии между представители на държавите членки с участието на поканени експерти от европейската и световната общност за медийна грамотност. Вж. <https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/expert-groups/consult?do=groupDetail.groupDetail&groupID=2541&lang=bg>

⁽⁸⁾ Като принос към Плана за действие в областта на цифровото образование експертната група публикува окончателен доклад за работата си с преглед на добрите практики и препоръки, както и Насоки за учителите и възпитателите за справяне с дезинформацията и насърчаване на цифровата грамотност чрез образование и обучение. Вж.: <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan/action-7>

⁽⁹⁾ Държавите членки, които желаят, могат да упоменат също мерки или дейности извън този период на докладване.

⁽¹⁰⁾ <https://erga-online.eu/wp-content/uploads/2021/12/ERGA-AG3-2021-Report-on-Media-Literacy.pdf>

⁽¹¹⁾ <https://edmo.eu/2021/05/26/national-edmo-hubs-announced/>

⁽¹²⁾ Към момента 14 избрани национални центъра са станали част от мрежата на EDMO, като обхващат всички 27 държави — членки на ЕС, както и Норвегия в ЕИП.

⁽¹³⁾ За целите на разработването на учебни програми, в които е застъпена медийната грамотност, държавите членки могат да вземат предвид Рамката за цифрови умения на гражданите, която е достъпна на адрес https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcomp/digcomp-framework_bg, както и Насоките за учителите и преподавателите за справяне с дезинформацията и насърчаване на цифровата грамотност чрез образование и обучение, достъпни на адрес <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/a224c235-4843-11ed-92ed-01aa75ed71a1>

⁽¹⁴⁾ Препоръката относно защитата на малолетните и непълнолетните и на човешкото достойнство, и на правото на отговор по отношение на конкурентоспособността на европейската индустрия за аудио-визуални и онлайн информационни услуги е достъпна тук: EUR-Lex - 32006H0952 - BG - EUR-Lex (europa.eu).

⁽¹⁵⁾ За да оценят равнището на медийна грамотност, държавите членки може да използват съществуващите рамки за оценка. Такива рамки са „Проучване на критериите за оценка на равнището на медийна грамотност: Изчерпателен поглед върху концепцията за медийна грамотност и разбиране за това как трябва да се оценява равнището на медийна грамотност в Европа“ (<https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/115550fe-a89f-4086-82e5-c7573e26c38a>), „Проверки и усъвършенстване на критериите за оценка на равнището на медийна грамотност в Европа“ (<https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/4cbb53b5-689c-4996-b36b-e920df63cd40>) и „Глобална рамка за оценка на медийната и информационната грамотност: готовност и компетентност на държавите“, разработена от ЮНЕСКО (<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000224655>).

⁽¹⁶⁾ Решение (ЕС) 2022/2481 на Европейския парламент и на Съвета от 14 декември 2022 г. за създаване на политическа програма „Цифрово десетилетие“ до 2030 г. ([OБ L 323, 19.12.2022 г., стр. 4](#)).

ДОПЪЛНЕНИЕ

Образец за докладите за медийна грамотност на държавите членки

За структуриране на докладите за медийна грамотност на държавите членки се предлагат следните въпроси. За повече подробности относно това какво може да бъде включено, вж. раздел 2 от настоящите насоки.

а. Правни мерки и/или мерки на политиката
— Какви законодателни мерки и други мерки от правно естество, приложими за доставчиците на аудио-визуални медийни услуги и на платформи за споделяне на видеоклипове, са предприети във Вашата държава или, когато е уместно, се планира да бъдат предприети за насърчаване и развитие на умения за медийна грамотност?
— Във Вашата държава наложени ли са задължения на доставчиците на аудио-визуални медийни услуги и на платформите за споделяне на видеоклипове да прилагат мерки за медийна грамотност?
— Какви по-обхватни мерки на политиката са въведени за насърчаване и развиване на умения за медийна грамотност във Вашата държава?
— Каква е оценката Ви за подходящия характер на мерките за медийна грамотност, прилагани от доставчиците на платформи за споделяне на видеоклипове под юрисдикцията на Вашата държава, като се вземе предвид инструментариумът за медийна грамотност?

б. Организационни мерки

—Кои органи или служби във Вашата държава отговарят за насърчаването и развитието на умения за медийна грамотност, както и за контрола върху спазването на евентуалните задължения, наложени на доставчиците на аудио-визуални медийни услуги и на платформи за споделяне на видеоклипове?

Какви конкретни задачи са им възложени?

—Бихте ли могли да предоставите информация за структурата(ите) за сътрудничество между заинтересованите страни и за различните заинтересовани страни, които си сътрудничат с органите и службите във Вашата държава за целите на дейностите, свързани с медийната грамотност?

в. Публично финансиране и други механизми за финансиране на медийната грамотност

—Бихте ли описали обхвата и срока(овете) на публичните финансови ресурси, предназначени за насърчаване и развитие на умения за медийна грамотност във Вашата държава, както и инструментите за финансиране, използвани за финансиране на дейностите, свързани с медийната грамотност, включително всички, които са насочени към привличане на частно финансиране?

г. Дейности за ангажиране и за повишаване на осведомеността, включително учебни програми за медийна грамотност

—Какви дейности за ангажиране или за повишаване на осведомеността са предприети във Вашата държава и какви дейности се извършват от участници на пазара, научни организации или неправителствени организации за насърчаване и развитие на умения за медийна грамотност?

—Във Вашата държава създадени ли са структурирани средства за комуникация с националните центрове на Европейската обсерватория за цифрови медии (EDMO) и проучвана ли е тази възможност?

—Какви мерки са предприети във Вашата държава, за да се включат насърчаването и развитието на умения за медийна грамотност в учебните програми на формалното образование на различни равнища, в първоначалното и непрекъснатото професионално

обучение на учителите и обучителите, както и за да се предоставят на обществеността подходящи ресурси за медийна грамотност?

д. Мерки и методи за оценка

—Във Вашата държава въведени ли са или налице ли е желание да бъдат въведени мерки за оценка на въздействието на регионални или национални медийни инициативи, включително показатели за измерване на резултатите за оценка на въздействието на мерките и методите, свързани с медийната грамотност? Ако е така, избройте и опишете тези мерки и резултатите от тях.

Допълнителна информация

—Има ли някаква допълнителна информация, която е от значение за този доклад?